

۹. مرحوم خوئی در بیان مسئله می نویسد:

«لا شبهة فی حرمة ذكر الأجنبیات و التشبيب بها، كحرمة ذكر الغلمان و التشبيب بهم بالشعر و غيره إذا كان التشبيب لتمنى الحرام و ترجى الوصول إلى المعاصی و الفواحش، كالزنا و اللواط و نحوهما، فان ذلك هتك لاحكام الشارع، و جرأة على معصيته، و من هنا حرم طلب الحرام من الله بالدعاء، و لا يفرق فی ذلك بين كون المذكورة مؤمنة أو كافرة، و على كل حال فحرمة ذلك ليس من جهة التشبيب. و أما التشبيب بالمعنى الذى ذكره المحقق الثانى فى جامع المقاصد مع القيود التى اعتبرها المصنف فى حرمة خلاف، فذهب جمع من الأكابر إلى الحرمة، و ذهب بعض آخر الى الجواز، و ذهب جمع من العامة إلى حرمة مطلق التشبيب.»^۱

توضیح:

۱. اگر تشبیب برای رسیدن به حرام و معصیت است، حرام است چراکه هتک احکام شرع است (و لذا دعا کردن برای رسیدن به حرام، حرام است)

۲. در این صورت هم فرقی نمی کند که مورد تشبیب چه کسی باشد.

۳. ولی اگر چنین نیست بلکه تشبیب «مراه مومنه معینه محرمه» است حکم به حرمت محل خلاف است ما می گوئیم:

بر مرحوم خوئی اشکال شده است^۲ که: «قول به جواز به صورت مطلق» قائل ندارد ولی می توان در دفاع از ایشان گفت که در عبارت ایشان «جواز مطلق» مطرح نشده است.

۱۰. پس از بررسی ادله باید به این نکته هم پردازیم که اگر بیان تشبیب حرام است، آیا شنیدن آن هم حرام است؟

۱. مصباح الفقاهة (المکاسب)، ج ۱، ص ۲۱۱.

۲. دراسات، ج ۲، ص ۵۲۳.

ادله تحريم:

مرحوم شيخ انصارى ادله‌ای را به عنوان ادله حرمت مطرح کرده و آن‌ها را رد می‌کند:

«و استدلال عليه بلزوم تفضيحها، و هتك حرمتها، و إيذائها و إغراء الفساق بها، و إدخال النقص عليها و على أهلها، و لذا لا ترضى النفوس الأبيّة ذوات الغيرة و الحميّة أن يذكر ذاك عشق بعض بناتهم و أخواتهم، بل البعيدات من قراباتهم.

و الإنصاف، أن هذه الوجوه لا تنهض لإثبات التحريم، مع كونه أخصّ من المدعى؛ إذ قد لا يتحقّق شيء من المذكورات في التشبيب، بل و أعمّ منه من وجه؛ فإن التشبيب بالزوجة قد يوجب أكثر المذكورات.»^۱

توضیح:

۱. ادله‌ای که برای حرمت مطرح است عبارت است از اینکه تشبيب باعث می‌شود:

(الف) مفتضح ساختن زن.

(ب) هتك شدن حرمت زن.

(ج) ایذاء زن.

(د) کشاندن فساق به سمت زن.

(ه) ایجاد نقض و عیب در زن و خانواده او.

۲. ولی این ادله کامل نیست، ضمن اینکه در بسیاری موارد تشبيب باعث این موارد نمی‌شود. (اخص از مدعا)

۳. ضمن اینکه این موارد در «تشبيب نسبت به همسر» هم هست ولی تشبيب نسبت به همسر حرام نیست.

ما می‌گوییم:

۱. مرحوم سید کاظم یزدی در حاشیه مکاسب درباره «بل و اعم من وجه» می‌نویسد:

«ليس المراد بهذه اللفظة المعنى الاصطلاحى لأنه عليه كان المناسب أن يقول بل أعمّ من وجه بدون لفظ

الواو كما لا يخفى بل المراد المعنى اللغوى يعنى أنه كما أنها أخصّ أعمّ أيضا من جهة أخرى»^۲

۱. کتاب المكاسب (للشيخ الأنصارى، ط - الحديثة)، ج ۱، ص ۱۷۷.

۲. حاشية المكاسب (لليردى)، ج ۱، ص ۱۷.

۲. مرحوم ایروانی بر مرحوم شیخ اشکال کرده است:

«لیت شعری أیّ شیء ینهض لو لم تنهض هذه الوجوه و أیّ منها محلّ للخدش فيه و العجب أنه عدل عن هذه الوجوه إلى وجوه أخرى فی غاية الضّعف نعم المناقشة فی عموم هذه الوجوه فی محلّها»^۱

ما می گوئیم:

۱. ظاهر مراد شیخ آن است که رابطه بین این ادله و تشبیب عموم من وجه است و لذا مطلق تشبیب را تحریم نمی کند.
۲. به بررسی ادله مطرح شده می پردازیم:

دلیل اول) هتک حرمت (تفصیح)

مرحوم مامقانی اصل حرمت را در اینجا رد کرده و می نویسد:

«لا دلیل علی حرمة تفضیح المرأة بمثل هذه الفضيحة التي هي ذكر جمالها و حسنها و الميل إليها و قد خلقها الله تعالى علی تلك الهيئة لان يختارها رجل من الرجال و لا یرد حرمة ذلك فی المزوجة لأن تلك من جهة كونها ذات بعل و الكلام فی التشبیب بالمرأة المؤمنة المعروفة المحترمة من حيث هي كذلك مع قطع النظر عن زیادة صفة أخرى.»^۲

همچنین مرحوم خوبی بر این دلیل اشکال کرده است:

«و فيه أولا: لو سلمنا كون التشبیب هتكا لها فان ذلك لا يختص بالشعر كما لا يختص بالمؤمنة المعروفة المحترمة، فإنه لا فرق فی حرمة الهتك بين أفراد الناس من المحرم و غیر المحرم، و الزوجة و غیر الزوجة، و المخطوبة و غیر المخطوبة، فإن هتك جميعها حرام عقلا و شرعا و أيضا لا فرق فی الشعر بين الإنشاء و الإنشاد.

و ثانيا: أن النسبة بين عنوانی الإهانة و التشبیب هي العموم من وجه، فان الشاعر أو غيره قد يذكر محاسن امرأة أجنبية فی حال الخلوة بحيث لا یطلع علیه أحد لیلزم منه الهتك، أو يكون التوصیف و إظهار محاسنها و ذکر جمالها مطلوبا، سواء كان ذلك بالنظم أم بغيره، كما إذا سأل سائل عن بنات أحد الأعظم

۱. حاشیة المكاسب (للایروانی)، ج ۱، ص ۲۰.

۲. غایة الآمال فی شرح کتاب المكاسب، ج ۲، ص ۳۲.

و الملوك ليخطب منهن واحدة، فهل يقوم أحد أن توصيفها بالجمال و الكمال و الأدب و الأخلاق حرام؟؟
و كثيرا ما يتحقق عنوان الهتك من دون تحقق التشبيب، و قد يجتمعان، و عليه فلا ملازمة بينهما دائما.
و ثالثاً: أن كلامنا في المقام في حرمة التشبيب بعنوانه الأولى، فإثبات حرمة لعنوان آخر عرضي - كعنوان
الهتك أو الإهانة أو غيرهما - خروج عن محل الكلام.^۱

توضیح:

۱. اولاً: هتك حرمت مختص به شعر نیست و مربوط به زن مومن معروف هم نیست چراکه هتك هر کسی حرام است (انشاء = شعرگفتن انشاء = شعرخواندن)
۲. ثانياً: ممکن است شعر گفته شود ولی موجب هتك حرمت نشود مثل اینکه برای کسی بخواند و فقط برای خودش بخواند و مثل اینکه در مقام هتك زن نباشد.
۳. پس گاهی هتك هست و تشبيب نیست و گاهی تشبيب هست و هتك نیست و گاهی هر دو هست. پس ملازمه ای نیست [و حکم این دو عنوان به هم سرایت نمی کند]
۴. ثالثاً: سخن ما در حرمت اولی تشبيب است نه اینکه با عنوان دیگری این کار را حرام بدانیم.

۱. مصباح الفقاهه، ج ۱، ص ۲۱۲. *